NACE REV. 2

METODICKÁ P ÍRUý KA

2.3 Definice statistické jednotky

55. Z důvodu nutnosti poskytnutí celkového statistického obrazu o ekonomice je vyžadována v závislosti na druhu dat velká šíře informací o jednotkách (organizacích) a jejich struktuře. Například zisk společností je reálné získat jen z jednoho centrálního pracoviště, které poskytuje souhrnné informace o celé firmě. Ale data o prodeji je možné získat za všechny pobočky. Pro smysluplné použití a analyzování dat je proto třeba definovat systém statistických jednotek.

56. Různé typy statistických jednotek vyžadují jiné přístupy, ale každá jednotka je specifickou entitou, která je definována a jasně rozeznatelná od všech ostatních. Může to být fyzická nebo právnická osoba nebo v případě homogenní výroby statistický konstrukt.

57. Následující typy jednotek jsou popsány v Nařízení Rady o statistických jednotkách[2]:

    a. skupina podniků
    b. podnik
    c. činnostní jednotka (ČJ)
    d. místní jednotka
    e. místní činnostní jednotka (místní ČJ)
    f. institucionální jednotka
    g. jednotka s homogenní výrobou (JHV)
    h. místní jednotka s homogenní výrobou (místní JHV)

Tab.1: Vztah mezi typy jednotek.

	Více pracoviš"	**Jediné pracovišt**
Více činností	podnik institucionální jednotka	místní jednotka
Jediná činnost	ČJ JHV	místní ČJ místní JHV

[2] Nařízení Rady č. 696/93 z 15. května 1993 o statistických jednotkách určených pro sledování a analýzu podnikové sféry v zemích Evropského společenství

KAPITOLA 3

Pravidla pro zat i ování činností a jednotek

3.1 Základní pravidla pro zat i ování

58. Každé jednotce je pro statistické účely přiřazen jeden kód NACE podle její hlavní ekonomické činnosti. Hlavní ekonomická činnost je taková činnost, která největší měrou přispívá k přidané hodnotě jednotky. Přiřazování kódu se řídí: vysvětlivkami NACE, nařízením EP a ER s přílohou (tj. systematickou částí klasifikace), rozhodnutím řídícího výboru pro NACE, převodníky a zatříděním v jiných klasifikacích (ISIC, CPA, HS, CN atd.).

59. V jednodušším případě, kdy jednotka provádí pouze jednu ekonomickou činnost, je hlavní činností třída (podtřída) NACE, která odpovídá této činnosti. Jestliže jednotka provádí více ekonomických činností (jiných než doplňkových – viz kap. 2.2), určuje se hlavní ekonomická činnost na základě přidané hodnoty odpovídající každé činnosti, a to podle pravidel popsaných níže.

60. Přidaná hodnota je základním pojmem pro zatřídění jednotky do klasifikace podle ekonomických činností. Hrubá přidaná hodnota je definována jako rozdíl mezi celkovou produkcí a mezispotřebou (výrobní spotřebou). Přidaná hodnota je míra, kterou každá jednota přispívá k tvorbě hrubého domácího produktu.

Zástupné ukazatele za p idanou hodnotu

61. Aby se dala určit hlavní ekonomická činnost jednotky, musí být známy činnosti, které jednotka vykonává, a jejich podíl na přidané hodnotě. Občas však není možné určit přidanou hodnotu různých činností, které jednotka provádí. Proto je možné použít zástupné ukazatele:

    a. Zástupné ukazatele založené na výstupech:

    - (hrubá) produkce jednotky, která odpovídá zboží nebo službám spojených s danými činnostmi;
    - hodnota obratu produktů náležejících k daným činnostem.

    b. Zástupné ukazatele založené na vstupech:

    - platy odpovídající daným činnostem (nebo příjem samozaměstnavatelů);
    - počet zaměstnanců podílejících se na daných činnostech;
    - čas, který zaměstnanci těmto činnostem věnují (počet odpracovaných hodin).

62. Takovéto zástupné ukazatele mohou být použity jako přibližná data místo nezjistitelné přidané hodnoty. Měli by se k ní co nejvíce blížit a proto mohou posloužit k přímému srovnání s daty založenými přímo na přidané hodnotě. Při použití zástupných ukazatelů se nemění metoda pro určení hlavní ekonomické činnosti.

63. Bohužel prosté užití zástupných ukazatelů výše popsaných může být zavádějící. To se stane v případě, kdy struktura zástupných ukazatelů není proporcionální se strukturou (neznámé) přidané hodnoty.

64. Jestliže se jako zástupný ukazatel přidané hodnoty používá hodnota obratu nebo hrubá produkce, mělo by se počítat s tím, že tato data určitě proporcionelně neodpovídají přidané hodnotě. Například obrat v obchodní sféře má obvykle o mnoho nižší podíl na přidané hodnotě než ve výrobní sféře. Ve výrobě se může vztah mezi obratem a přidanou hodnotou měnit mezi jednotlivými činnostmi. Pro některé činnosti je obrat definován jiným způsobem, což znemožňuje srovnání s ostatními činnostmi.

65. Mnoho jednotek provozuje obchod i jiné aktivity. V takovýchto případech je obrat nejméně vhodným ukazatelem místo neznámé přidané hodnoty obchodní činnosti. Mnohem lepším je hrubý zisk (rozdíl mezi obchodním obratem a nákupem zboží určeného k prodeji). Nicméně obchodní zisk může být různý v maloobchodu a velkoobchodu a také v jednotlivých odvětvích. Navíc je třeba brát v úvahu zvláštní pravidla pro zatřiďování obchodních činností (viz kap. 3.4).

66. Podobně je tomu se zástupnými ukazateli založenými na vstupech. Vyvážený poměr mezi platy a počtem zaměstnanců na jedné straně a přidanou hodnotou na straně druhé není zaručen, jestliže je různá pracovní náročnost jednotlivých činností. Ta se může měnit v závislosti na ekonomické činnosti, ale také mezi činnostmi z jedné třídy NACE, například ruční výroba vs. mechanizovaný výrobní proces.

3.2 Více ekonomických činností

67. Případy, kdy jednotka provozuje více činností, které se nedají zatřídit do jedné třídy, nastávají v případě vertikální a horizontál integrace (viz odst. 76 – 79) nebo při kombinaci různých (na sebe přímo nenavazujících) ekonomických činností. Potom se při zatřiďování jednotky postupuje podle pravidel popsaných v této kapitole.

68. Jestliže jednotka provádí činnosti popsané právě ve dvou třídách NACE, téměř vždy se jedna z nich podílí na tvorbě přidané hodnoty více než 50 %. je považována za hlavní ekonomickou činnost a podle ní se jednotka zatřídí. Případ, kdy se obě činnosti podílí na přidané hodnotě přesně padesáti procenty je vysoce nepravděpodobný.

69. V případě, že jednotka provádí více činností z více než dvou tříd NACE Rev. 2 a žádná z nich nepředstavuje více než 50% přidané hodnoty, určuje se její zatřídění pomocí top-down metody, která je popsaná níže.

Metoda top-down (shora dol$)

70. Metoda top-down je založena na hierarchickém principu: zatřídění jednotky na nejnižší úrovni klasifikace musí odpovídat zatřídění jednotky na vyšších úrovních. Pro splnění této podmínky se začíná s určením pozice jednotky na nejvyšší úrovni klasifikace a pokračuje se strukturou dolů:

    a. Určení sekce s nejvyšším podílem na přidané hodnotě.

    b. Určení oddílu, který se nejvyšší mírou podílí na tvorbě přidané hodnoty v této sekci.

    c. Určení skupiny, která má nejvyšší podíl přidané hodnoty v tomto oddíle.

    d. Určení třídy s nejvyšší přidanou hodnotou této skupiny.

71. Metoda top-down je popsána na následujícím příkladu. Jednotka provádí činnosti uvedené v tab. 2 (i s jejich podílem na přidané hodnotě).

Tab. 2: Ekonomické činnosti jednotky a jejich podíl na přidané hodnotě.

Sekce	Oddíl	Skupina	T ída	Popis t ídy	Podíl
C	25	25.9	25.91	Výroba ocelových sudů a podobných nádob	10%
	28	28.1	28.11	Výroba motorů a turbín, kromě motorů pro letadla, automobily a motocykly	6%
		28.2	28.24	Výroba ručních mechanizovaných nástrojů	5%
		28.9	28.93	Výroba strojů na výrobu potravin, nápojů a zpracování tabáku	23%
			28.95	Výroba strojů a přístrojů na výrobu papíru a lepenky	8%
G	46	46.1	46.14	Zprostředkování velkoobchodu a velkoobchod v zastoupení se stroji, průmyslovým zařízením, loděmi a letadly	7%
		46.6	46.61	Velkoobchod se zemědělskými stroji, strojním zařízením a příslušenstvím	28%
M	71	71.1	71.12	Inženýrské činnosti a související technické poradenství	13%

- Výběr hlavní sekce:

  sekce C „Zpracovatelský průmysl“ (52%)
  sekce G „Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel“ (35%)
  sekce M „Profesní, vědecké a technické činnosti“ (13%)

- Určení hlavního oddílu hlavní sekce C:

  oddíl 25 „Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení“ (10%)
  oddíl 28 „Výroba strojů a zařízení j. n.“ (42%)

- Určení hlavní skupiny hlavního oddílu 28:

  skupina 28.1 „Výroba strojů a zařízení pro všeobecné účely“ (6%)
  skupina 28.2 „Výroba ostatních strojů a zařízení pro všeobecné účely“ (5%)
  skupina 28.9 „Výroba ostatních strojů pro speciální účely“ (31%)

- Určení hlavní třídy hlavní skupiny 28.9:

  třída 28.93 „Výroba strojů na výrobu potravin, nápojů a zpracování tabáku“ (23%)
  třída 28.95 „Výroba strojů a přístrojů na výrobu papíru a lepenky“ (8%)

  Správnou třídou hlavní ekonomické činnosti je 28.93 „Výroba strojů na výrobu potravin, nápojů a zpracování tabáku“, třebaže třídou s největším podílem na přidané hodnotě je 46.61 „Velkoobchod se zemědělskými stroji, strojním zařízením a příslušenstvím“.

  Přehledné grafické vyjádření tohoto postupu je na obr. 2.

Obr. 2: Použití metody top-down k určení hlavní ekonomické činnosti na příkladu.

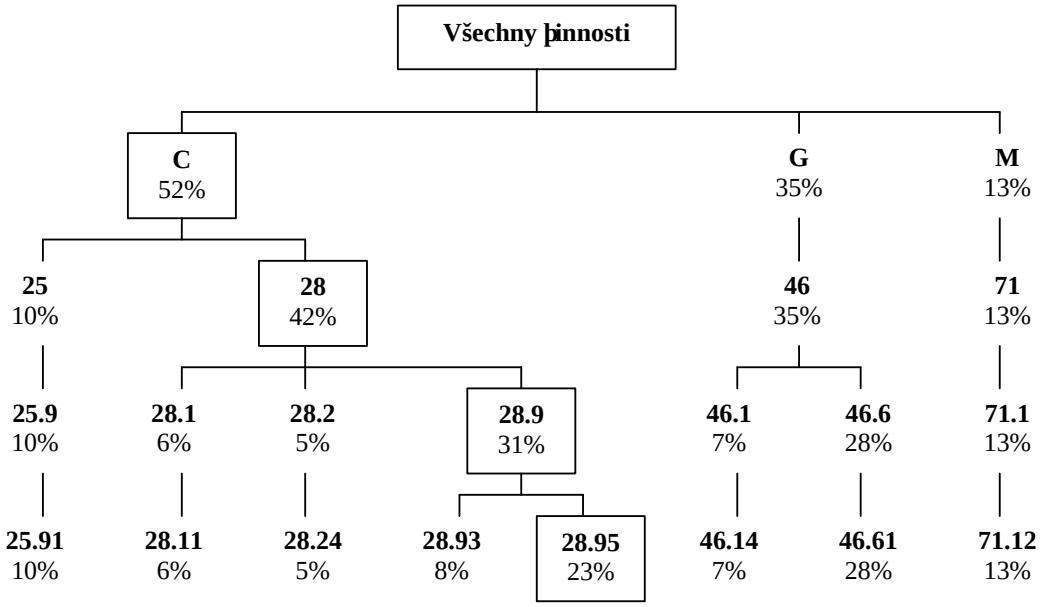

72. Protože existují rozdíly mezi klasifikací ISIC a NACE na úrovni skupin a tříd, je možné, že uplatnění metody top-down v NACE přinese jiný výsledek než její uplatnění v ISIC. Jestliže je to možné, měla by se nejprve určit třída v klasifikaci ISIC a až poté v NACE. Tím se zajistí srovnání na celosvětové úrovni.

73. Pro určení hlavní ekonomické činnost v sekci G „Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel“ se uplatňuje upravená metoda top-down (viz odst. 93-99).

Změna na hlavní ekonomické činnosti jednotky

74. Jednotky mohou měnit svojí hlavní ekonomickou činnost, a to buď najednou nebo postupně v určitém časovém období. Může to být důsledkem sezónních faktorů nebo rozhodnutím managementu o změně činnosti. Třebaže všechny tyto změny vyžadují i přehodnocení postavení ve statistické klasifikaci, velmi časté změny mohou být příčinou nesouhlasnosti krátkodobých (měsíčních i častějších) a středně i dlouhodobých statistik a tím i podstatného stížení až znemožnění jejich interpretace.

75. Jestliže jednotka vykonává dvě činnosti, které se podílí přibližně 50 % na přidané hodnotě, uplatňuje se pravidlo stability. Podle tohoto pravidla se může změnit hlavní ekonomická činnost v případě, kdy má původní hlavní ekonomická činnost přidanou hodnotu nižší než 50 % po dobu dvou let.

Vertikální integrace činností

76. Jestliže výrobní fáze, které na sebe přímo navazují, jsou prováděné jednou výrobní jednotkou, tj. výstup jedné fáze vstupuje do další, jedná se o vertikální integraci činností. Příkladem může být těžba dřeva a jeho následné zpracování na pile, těžba jílu kombinovaná s výrobou cihel nebo výroba oděvů v textilním závodě.

77. Oproti NACE Rev. 1.1 se v NACE Rev. 2 vertikální integrace činností řídí stejnými pravidly jako ostatní jednotky s více ekonomickými činnostmi, záleží tedy na podílu jednotlivých činností na tvorbě přidané hodnoty a uplatňuje se metoda top-down. Výjimku tvoří činnosti v zemědělství, které jsou popsány v odst. 92.

78. Jestliže není možné určit přidanou hodnotu pro jednotlivé fáze vertikálně integrované výroby a nelze ani použít zástupných ukazatelů, je možné srovnání s jinou jednotkou, která provádí stejné činnosti. Nebo lze hodnotu polotovarů a konečných výrobků stanovit z tržní (prodejní) ceny.

Horizontální integrace činností

79. Horizontální integrací činností se rozumí činnosti, které využívají stejné výrobní prostředky a jsou prováděny současně. Příkladem může být výroba pekárenských výrobků provázaná s výrobou čokoládových cukrovinek, které jsou vyráběné v jedné pekárně. Pro určení hlavní ekonomické činnosti se používá metoda top-down.

3.3 Specifické případy zatřídění

Subdodavatelské činnosti (outsourcing)

80. Definice pojmů:

    a. Zadavatel (komitent) – jednotka, která vstupuje do smluvního vztahu s jinou jednotkou (zde dodavatel) a vyžaduje po ní vykonání konkrétní výrobní činnosti.

    b. Dodavatel (komisionář) – jednotka, která vykonává konkrétní činnost na základě smluvního vztahu se zadavatelem. Lze použít i pojem subdodavatel. V NACE se činnosti vykonávané dodavatelem nazývají „na základě smlouvy nebo dohody“ nebo „zprostředkování a v zastoupení“.

    c. Subdodavatelství – smluvní závazek, podle kterého zadavatel požaduje po dodavateli vykonání konkrétní výrobní činnosti (služby).

    Příklady výrobních procesů

Zpracovatelský průmysl – všechny činnosti zahrnuté v sekci C „Zpracovatelský průmysl“. Je zde zahrnuta výroba podomácku i výroba ve velkém. Ne každá činnost, která je provozována ve velkém závodě nebo se při ní používá mechanizace jsou zahrnuty v sekci C.

P ÍLOHA 2

Seznam použitých zkratek

ANZSIC	Australská a novozélandská Standardní klasifikace průmyslu
BECs	klasifikace zboží pro účely ekonomických analýz
CN	Kombinovaná nomenklatura
COFOG	Klasifikace funkcí vládních institucí
CPA	Standardní klasifikace produkce
CPC	Společná klasifikace výrobků
ČJ	činnostní jednotka
EP	Evropský parlament
ER	Evropská rada
ESA	evropský systém účtů
HS	Harmonizovaný systém
ICT	Klasifikace informačních a komunikačních technologií
ILO	Mezinárodní organizace práce
IMF	Mezinárodní měnový fond
ISCED	Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání
ISCO	Mezinárodní standardní klasifikace zaměstnání
ISIC	Mezinárodní standardní klasifikace všech ekonomických činností
JHV	jednotka s homogenní výrobou
MIG’s	hlavní odvětvová seskupení
NAICS	Průmyslová klasifikace Severní Ameriky
NACE	Klasifikace ekonomických činností
NCE	Klasifikace obchodu v Evropských společenstvech
NICE	Klasifikace odvětví v Evropských společenstvích
PRODCOM	evropské statistiky průmyslové produkce
SITC	klasifikace přemístitelných výrobků pro statistiku mezinárodního obchodu
SNA	systém národních účtů
TSA	Satelitní účet cestovního ruchu
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
WCO	Světová celní organizace
WHO	Světová zdravotnická organizace